TEATR ZAGŁĘBIA
W SOSNOWCU
ROK ZAŁOŻENIA 1897

JEAN ANOUILH

ANTYGONA

2

PREMIERA W SEZONIE 1991/92
dnia 13 grudnia 1991 roku

Dyrektor i kierownik artystyczny
JAN KLEMENS

Kierownik literacki
JAN PIERZCHAŁA

NAJBLIŻSZE PREMIERY:

GEORGES FEYDEAU -
BARILLON SIĘ ŻENI

BETH HENLEY -
ZBRODNIE SERCA

WOJCIECH BOGUSŁAWSKI -
CUD MNIEMANY CZYLI KRAKOWIACY I GÓRALE

Zamówienia na bilety zbiorowe przyjmuje Dział Upowszechniania Teatru w dni powszednie w godzinach 8.00-16.00.

Sprzedaż biletów w kasie Teatru codziennie (z wyjątkiem poniedziałków) w godzinach 15.00-18.00.

Telefony: Dział Upowszechniania Teatru - 66-11-27. Centrala 66-04-94

JEAN ANOUILH

ANTYGONA

(Antigone)
Tragedia w 2 częściach
Przekład:
JADWIGA DACKIEWICZ
Reżyseria:
BOGDAN TOSZA

OBSADA:

ANTYGONA	- KATARZYNA KULIK
ISMENA	- ELŻBIETA LASKIEWICZ
KREON	- BERNARD KRAWCZYK (gościnnie)
HAIMON	- PIOTR WARSZAWSKI (gościnnie)
PIASTUNKA	- ELŻBIETA GORZYCKA
EURYDYKA	- BARBARA MEDWECKA
STRAŻNIK I	- ZYGMUNT BIERNAT
STRAŻNIK II	- ANDRZEJ ŚLEZIAK
STRAŻNIK III	- WIKTOR FRONCZYK
POSŁANIEC	- WOJCIECH LEŚNIAK
PAŹ	- BARTOSZ SOCHA
CHÓR (Prolog)	- ZBIGNIEW LERACZYK

Reżyseria:
BOGDAN TOSZA

Scenografia
WACŁAW KULA

Asystent reżysera:
ANDRZEJ ŚLEZIAK

Inspicjent
STANISŁAW EDWARD MOŁEK

Suflerka
DANUTA GROCHOWINA

JEAN ANOUILH

Dramatopisarz francuski urodził się 23 VI 1910 roku w Bordeaux, jako syn krawca i skrzypaczki, zmarł w 1987 roku. Był uczniem College Chaptal w Paryżu, studiował również prawo. Poślubił aktorkę, Manelle Valentin, która grała w jego pierwszych sztukach, między innymi w "Gronostaju", wystawionym przez wybitnego reżysera Fresneya w Theatre de L'Oeuvre.

We wspomnianej sztuce "Gronostaj" (L'hermine, 1932), którą debiutował, wystąpiły już charakterystyczne cechy jego twórczości, powtarzające się zarówno w jego sztukach "różowych", pogodnych, jak i "czarnych", ponurych. Jego dorobek to 50 sztuk.

Większy ciężar gatunkowy mają te ostatnie - "czarne".

Nazwisko autora stało się głośne po premierze sztuki "Pasażer bez bagażu" (La voyageur sans bagages, 1937), opowiadającej o człowieku, który na skutek kontuzji stracił pamięć. Po odzyskaniu jej, przerażony własną przeszłością, decyduje się rozpocząć nowe życie.

Niewątpliwie do najlepszych sztuk Anouilha należą uwspółcześnione mity antyczne. Panuje przekonanie, iż w żadnej ze swych sztuk nie doścignął artystycznych walorów "Antygony" (Antigone, 1944). Motyw ten pojawia się również w "Skowronku" (L'alouette, 1953), w sztuce poświęconej postaci Joanny d'Arc. "Antygona" góruje nad "Skowronkiem" klasyczną prostotą konstrukcji, zwięzłością dialogów i precyzją analizy psychologicznej. Inne przeróbki mitów antycznych to: "Eurydyka" (Euridice,1942) i "Medea" (Medee, 1946).

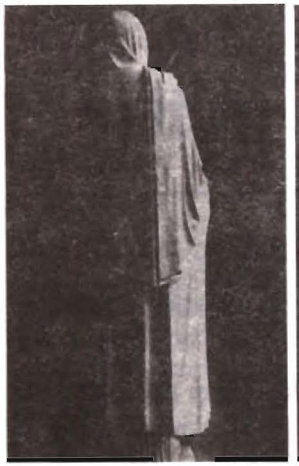

Wielki sukces odniosły sztuki Anouilha w Paryżu oraz na scenach całego świata. Były to między innymi: "Romeo i Janeczka" (Romeo et Jeanette, 1947), "Zaproszenie do zamku" (L'Invitation au chateau, 1947), "Próba, czyli miłość ukarana" (La Repetition ou L'Amour puni, 1950), "Walc toreadorów" (La Valse des toreadors, 1952), "Molierówna" (La Petite Moliere, 1959), "Fanfaron, czyli zakochany reakcjonista" (L'Hurluberlu ou le reactionnaire amoureux, 1959),"Becket, czyli honor Boga" (Becket ou L'Honneur de Dieu, 1959), "Proszę nie budzić pani" (Ne reveillez pas madame, 1962), "Aresztowanie" (Arrestation, 1975). 4 V 1985 roku odbyła się w Teatrze Zagłębia w Sosnowcu premiera sztuki Anouilha pt. "Pępek" (Le Nombril).

Red.

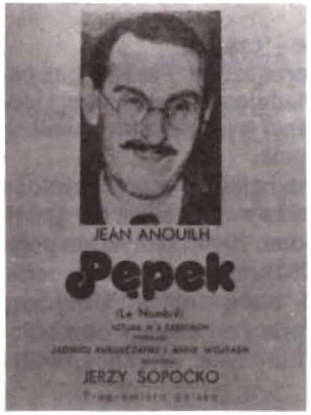

S.1 programu Teatru Zagłębia

"ANTYGONA" - Anouilha

ZYGMUNT GREŃ:

...można ją grać rozmaicie. Albo stylizować antycznie albo w kostiumie i z fryzurą nowoczesnej dziewczyny.

"Czwarta ściana" - Szkice z teatru 1967-1971, s.63

LESŁAW EUSTACHIEWICZ:

Wiele sztuk Anouilha traci swą sól aluzyjną poza społeczeństwem francuskim, choć dzięki walorom techniki pisarskiej mogą być oklaskiwane wszędzie. Komedia "Fanfaron, czyli zakochany konserwatysta" (1959) inaczej brzmiała w Paryżu, inaczej np. w Krakowie. (...) Ambicje Anouilha sięgały jednak poza arystofanejski horyzont aktualności, szukał mitów lub literackich archetypów już w "Antygonie" (1944), następnie w "Medei" (1947). *"Dramaturgia współczesna 1945-1980"*. 1985, s 9

PAUL SURER:

Bohater Anouilha dąży do szczęścia, które byłoby stanem ustawicznej egzaltacji. Ale szczęście zużywa się i ulega rozkładowi przy zetknięciu się z życiem, doprowadza nieodwołalnie do miernoty. Miernota zaś jest samym zaprzeczeniem czystości. Tak więc zakochana bez pamięci w Haimonie Antygona doznaje przy nim upajającego szczęścia, ale zapytuje siebie z niepokojem, czy to szczęście będzie trwałe? "Kocham tego Haimona, który jest twardy i młody, Haimona, który jest wymagający i wierny jak ja... Ale jeśli wasze życie, wasze szczęście mają potoczyć się po nim i zniszczyć go... wtedy nie kocham już Haimona"

W każdym razie z jakąś okrutną radością odrzuca mierne szczęście tych, którzy zrezygnowali: "Ja pragnę wszystkiego, i to natychmiast - albo odmawiam. Nie chcę być skromna i zadowalać się małym kąskiem za to, że byłam grzeczna. Chcę być pewna wszystkiego już dzisiaj i żeby to było tak samo piękne jak wówczas, kiedy byłam mała, a jeśli nie, to umrzeć."

"Czterech mistrzów (1918-1939)" [w] *"Współczesny teatr francuski"* 1973, s. 135-136.

ALLARDYCE NICOLL:

Antygona, tak jak w dramacie Sofoklesa, idzie wykopać grób, aby pochować swego brata Polinejkesa, ale robi to nie tyle z pietyzmu dla jego pamięci, ile z oburzenia na otaczające ją brutalne, tchórzliwe, niezdolne do śmiałych czynów społeczeństwo. Nawet gdy Kreon ofiaruje jej przebaczenie, Antygona je odrzuca. I ona tylko w śmierci może zachować niezmąconą pogodę ducha, która spłynęła na nią dzięki śmiałości popełnionego czynu. Idzie, jak mówi do Kreona, w "świat, którego progu ty z całym twym przewrotnym rozumem nie możesz przekroczyć."

"Teatr podczas wojny i w okresie powojennym" [w] *"Dzieje dramatu"* T.II, s.408.

STANISŁAW STABRYŁA:

Mit nie stanowi tu opowieści o losach jednostkowych, ale przypowieść prowadzącą do pewnych wniosków ogólnych. Losy Edypa, Elektry, Antygony czy Prometeusza w dramacie współczesnym, podobnie jak w tragedii greckiej, tworzą metaforyczne ujęcie losu ludzkiego, zgodnie z dzisiejszym widzeniem świata, stają się przypowieściami o fatum, zemście, nienawiści, słabości i sile człowieka.

"Hellada i Roma... Recepcja antyku w literaturze polskiej w latach 1945-1975" s.375.

JAN PIERZCHAŁA

AKTUALIZACJA I ANACHRONIZM

Jean Anouilh, nie pierwszy w literaturze francuskiej podjął próbę odczytania tragedii antycznej poprzez tragedię współczesną oraz współczesne odczucie tragizmu. W 1941 roku dokonał transpozycji, czy też reinterpretacji mitu "Eurydyki" (1941), napisał "Antygonę" (1944) według Sofoklesa i "Medeę" (1946) według Eurypidesa.

Werner Arpe w swym "Knaurs Schauspielfuehrer", s.409, cytuje wypowiedź Anouilha, na którą warto się powołać: "Zauważyłem, iż opracowuje się wiele tematów, także te rzeczywiście wielkie, jak np. los Antygony. Jeśli już stała się symbolem, to dlaczego należałoby sobie utrudniać pracę i nazywać ją Jeanne? Poza tym było dla mnie czymś naturalnym pójść za tradycją francuską. Spróbowałem więc aktualizacji przez detale, stroje i świadomie użyte anachronizmy".

Tak więc prapremierowe przedstawienie "Antygony" Anouilha odbyło się z postaciami we współczesnych strojach, pośród irracjonalnej scenografii. Podejmowały ją również polskie realizacje tej głośnej, nieprzeciętnej sztuki Anouilha. Wyróżnia się wybitnie abstrakcyjna, malarska scenografia T. Kantora do przedstawienia "Antygony" Anouilha w krakowskim Teatrze Poezji w 1957 roku, z M. Kościałkowską (Antygona), T.Burnatowiczem (Kreon) i J. Kaliszewskim (Chór).

TEATR MIEJSKI W KRAKOWIE

POŻEGNALNY WYSTĘP

HELENY MODRZEJEWSKIEJ

ANTYGONA

Scenografia T. Kantora do "Antygony" Anouilha

Francuską tradycję, do której odwołuje się Anouilh, francuską szkołę mitologiczną w XX wieku zainicjował Giraudoux. Kontynuowali ją Gide, Cocteau, Sartre, Anouilh, Camus. Wielu dramatopisarzy w skali świata sięgało po to zadanie artystyczne, jak choćby: Eliot, Brecht, Buero, Krleża, O'Neille, Williams, Mueller.

W polskim a także w europejskim dramacie mitologicznym XX wieku, ma swe wybitne miejsce, Stanisław Wyspiański, autor dramatów: "Meleager" (1897), "Protesilas i Laodamia" (1899), "Achileis" (1903), "Akropolis" (1904), "Powrót Odysa" (1907).

Od Jana Kochanowskiego "Odprawy posłów greckich" (1578) licząc, mamy w literaturze polskiej własną szkołę antycznego nurtu mitologicznego; począwszy od modernizmu, ten typ dramatopisarstwa obejmuje wiele nazwisk i dziesiątki dzieł. Mitologiczne dramatopisarstwo uprawiali: Żuławski, Płażek, Czyżewski, Miller, Zegadłowicz, Nowaczyński, Grubiński oraz nasi współcześni: Morstin, Berwińska, Świrszczyńska, Gajcy, Andrzejewski, Maliszewski, Swinarski, Gorecki, Brandstaetter. Temat siostry Polinejkesa i Eteoklesa podejmowali: Berwińska "Ocalenie Antygony" (1948) oraz Maliszewski "Antygona" (1950).

Grecki aktor. Terrakota

LEKCJA FILOZOFII EGZYSTENCJALNEJ

Jak już wiemy, literaturę mitologiczną w dramatopisarstwie francuskim podjął w XX wieku Giraudoux; zbliżył tragedię antyczną do formy i kategorii estetycznych bliskich współczesności. Miało to na celu odświeżenie teatru, wyprowadzenie go z rejonów błahej, farsowej, bulwarowej rozrywki, której mistrzami byli: Feyaudou, Caillavet i inni.

Giraudoux napisał "Amfitriona 38" (1929), "Wojny trojańskiej nie będzie" (1935), "Electrę" (1937). Pierwsza z tych sztuk to żart na temat wierności małżeńskiej, trzecia to historia kobiety z problemami, najkrócej mówiąc, zaś druga to dzieło człowieka miłującego pokój, który weń nie wierzy; uzasadniony to był sceptycyzm między dwiema wojnami.

Scena z "Antrygony" Eurypidesa, wg.rysunku na wazie

Powszechne oczekiwania na wybuch konfliktu zbrojnego w Europie, rosnące podejrzenia o niestałość fundamentów ludzkiego życia, całej egzystencji człowieczej - to temat filozoficzny podjęty przez J. P. Sartra (1905-1980), twórcy egzystencjalizmu, którego publikacje programowe znane były już przed wojną, lecz dopiero w 1943 roku ukazało się jego fundamentalne dzieło pt. "Byt i nicość - zarys ontologii fenomenologicznej." W tym samym roku Sartre wystawił "Muchy", dramat Orestesa mściciela, dramat wolności. W teatrach Paryża pojawił się niebawem ten sam bohater, który panował na ulicy, człowiek walki i buntu, istota tworząca sama siebie, osamotniona w swym cierpieniu i niszcząca siebie na oczach widza, dla którego miało to być pouczającą lekcją filozofii egzystencjalnej, ważnym aktem procesu poznania, lekcją prawdy o życiu, wreszcie lekcją właściwego wyboru oraz - co za tym idzie - wolności!

Owe zasady egzystencjalne przemawiają również z "Antygony" Anouilha i dotyczą głównych problemów tamtego czasu: prawa do życia i szczęścia, do śmierci, która wyzwala.

Anouilh z tragedii mitycznej uczynił współczesną, musiał ją więc przeinterpretować, ściągnąć niejako na ziemię, musiał zburzyć jej praformę lub przynajmniej upozorować jej burzenie. Jak to już cytowaliśmy, Anouilh - aktualizując anachronizował. Pozostawił główne, znaczące imiona: Antygona, Ismena, Haimon, Kreon, Polinejkes, Eteokles, ale wprowadził i nowe: Jonasz, Komenda, Wrzosek. Owym postaciom kazał pić wódkę "u Garbatej" lub w knajpie "Arabia". Osoby dramatu noszą stroje współczesne, rozmawiają o samochodach, palą papierosy. Do króla-regenta mówi się tu - "szefie", zwyczajem mafii. Tak zanarchizowana "Antygona" mogłaby się dziać w domu szefa gestapo lub w rodzinie jakiegoś watażki partyzanckiego.

NIE MA DO CZEGO DĄŻYĆ

Sprowadzić na ziemię tragedię losów i przeznaczeń Sofoklesa, znaczyło to przeinterpretować ją w teatrze w nową formę i nowe zadanie artystyczne. Przede wszystkim należało uczynić coś istotnego pod względem wewnętrznym, pod względem tego, co dotyczyło osobowości i poczucia duchowego aktorów. W tym też celu, Anouilh, jeszcze przed "Prologiem", na oczach widowni, dokonuje przemiany aktorów w osoby dramatu. Zespół aktorski zgromadzony na scenie, dla prezentacji, gra scenę z Pirandela. Widownia przeżywa coś, co jest jak gdyby momentem metafizycznym, zostaje też powiadomiona, że to nie widzowie mają "umrzeć tego wieczoru". Pomyślmy czym było takie wyznanie w tamtych latach czterdziestych, latach wojny.

Tak też lekcja pirandelizmu zamienia się w lekcję filozofii egzystencjalnej. Ze sceny słychać głos: "Ta mała, chuderlawa rozmyśla o tym, że już za chwilę stanie się Antygoną, sama jedna stanie przeciw całemu światu, przeciw drugiemu człowiekowi, póki nie stanie się zbędna, rolę swą odegra do końca, nie zostanie skazana na życie, wybierze śmierć".

Hilarotragedia (Wesoła tragedia). Parodia "Antygony"

Antygona Anouilha odrzuca wszelką determinację losową, czyni to co człowiek w jej sytuacji czynić powinien, czego nie rozumie jej antagonista, Kreon, czyli inne człowieczeństwo. Antygona wybiera śmierć, Kreon nie skazał jej na życie. Młoda dziewczyna porzuca świat, bo jeśli na nim mogą zabić i nie pogrzebać, to życie nie ma sensu. Całą resztę o tym teatrze dopowiada nam Chór w akcie I: "Tragedia to czysta sprawa. W tragedii jest się między swoimi. Wszyscy są niewinni. Rzecz nie w tym kto zabił lub kto został zabity. To sprawa rozdziału ról. I nie ma do czego dążyć - nareszcie".

JAN PIERZCHAŁA

Drodzy Widzowie!

Teatr Wasz jest jednym z najstarszych w Polsce. Już niedługo będzie obchodził 100-lecie istnienia. Taki jubileusz przynosi zaszczyt nie tylko instytucji i twórcom, lecz także - a może przede wszystkim - społeczeństwu, które ten teatr wspiera swą stałą obecnością na widowni.

Teatr sosnowiecki już kilka razy przeżywał kryzysy ekonomiczne, ale zawsze pomagała mu wierna publiczność.

Mamy nadzieje, że i tym razem nasi Widzowie nie zawiodą i zechcą odwiedzać swój Teatr przez cały okres poprzedzający jubileusz 100-lecia.

Dlatego przygotowaliśmy Pamiątkowe Bilety Jubileuszowe, które dzisiaj zakupione w cenie normalnego biletu będzie można wykorzystać w okresie od września 1992 roku do 6.2.1997, czyli do dnia, w którym Scena będzie świętowała stulecie.

Pamiątkowy Bilet Jubileuszowy nie jest "cegiełką" czy darem dla Teatru Zagłębia, lecz rezerwacją miejsca na widowni, którą można wykorzystać w dowolnym i dogodnym czasie w ciągu 5 lat.

Drodzy Widzowie!

Kupując Pamiątkowy Bilet Jubileuszowy zapewniacie przyszłość Teatru Zagłębia i jednocześnie swoje uczestnictwo w kulturze.

Zespół Teatru Zagłębia

Pamiątkowe Bilety Jubileuszowe są do nabycia w kasie Teatru, u bileterek, w administracji Teatru, bibliotekach i innych punktach.

PROFESJONALIZM WE WSZYSTKICH PRZEDSIĘWZIĘCIACH

PROGRESS

PROGRESS-Centrum
Sosnowiec ul. 3 Maja 17 (Orbis)
tel. 66-30-74 tlx 315597

PRZEDSIĘBIORSTWO
PRODUKCYJNO-USŁUGOWO-HANDLOWE
Spółka z o.o. Sosnowiec, ul. Kresowa 1, tel: 66-05-28
skrytka pocztowa 59

* tania, bo własna drukarnia * operatywne wydawnictwo (albumy, katalogi, czasopisma, kalendarze etc.) * sitodruk - na wszystkich materiałach * fotosuperekspress na japońskich maszynach NORITSU * wideorejestracja i fotoreportaże * reklama
* Zakład remontowo-budowlany
(usługi specjalistyczne, np. wymiana sieci c.o., stolarka, wznoszenie różnego rodzaju konstrukcji etc.)

JESTEŚMY DO PAŃSTWA DYSPOZYCJI!

KOMPLEKSOWE NAPRAWY
SAMOCHODÓW PO WYPADKACH

ul.Wolska 1
41-310 Dąbrowa Górnicza
tel/fax 62-27-84

KOMPLEKSOWA NAPRAWA
SAMOCHODU PO WYPADKU

41-300 DĄBROWA GÓRNICZA, ul. Wolska 1
tel=fax: 62 27 84

*** import samochodów zachodnich,**
*** remonty bieżące i kapitalne samochodów krajowych i zagranicznych * lakiernictwo samochodowe * hurtownia**
*** eksport i import artykułów przemysłowych i spożywczych**

Zastępca Dyrektora
ALFRED KOWALSKI

Główny Księgowy
EDWARD DANEK

Dział Upowszechniania Teatru
URSZULA CIESIELSKA, JOLANTA SOSZYŃSKA,
HELENA WARZYŃSKA

Kierownik Techniczny
JERZY KOTULA

Zespół obsługi sceny:
Sekcja światła i dźwięku: MACIEJ KĘDZIERSKI - kierownik, PAWEŁ ADAMSKI, MARIAN DĄBEK, EUGENIUSZ PIOTROWSKI. Montażyści sceny: ANDRZEJ GÓRSKI - brygadzista, ANDRZEJ MARCINKOWSKI, MARIAN ROBAK, ROMAN ROBAK, JERZY ZDYBAŁ. Pracownia perukarska: ZDZISŁAWA MOLĘDA - brygadzistka, ZOFIA SEGDA. Garderobiane: JANINA KURDZIEL - brygadzistka, JANINA BIELSKA, MARIA BRUDEK. Rekwizytorki: ALINA KORNOBIS, DANUTA PATER.

Pracownia krawiecka męska:
ADAM SZYMAŃSKI - kierownik, HALINA GOCYŁA, JÓZEF BIEDRA,
STANISŁAW KAWECKI

Pracownia krawiecka damska:
MARIA STEFANIK - brygadzistka, MARIA BRONISZ
JOLANTA STOMPEL

Pracownia modelatorska:
ANDRZEJ SŁOWIŃSKI

Pracownia stolarska:
TADEUSZ WÓJCIK, KAZIMIERZ ZIMNY, JÓZEF KWIECIEŃ

Wydawca Programu: TEATR ZAGŁĘBIA. Redakcja i opracowanie literackie: JAN PIERZCHAŁA. Opracowanie graficzne: JERZY MICIAK. Współpraca fotograficzna: STANISŁAW GADOMSKI, PAWEŁ ADAMSKI. Korekta: IRENA SKOWRONEK.

Goniec Teatralny

GONIEC TEATRALNY W NUMERZE 30 z 21.10.1991 pisze piórem Ewy Gałązki: Dyrekcja Teatru Zagłębia w Sosnowcu nie chce być jedynie petentem dopraszającym się o dotację. Nie, nie zamierza otwierać w teatrze butiku czy pralni.

Z okazji jubileuszu 100-lecia, który teatr będzie obchodzić za pięć lat, przygotowano emisję Pamiątkowych Biletów Jubileuszowych. (...) Sprzedaż biletów rozpoczęto w dniu najnowszej premiery teatru: "Gwałtu, co się dzieje". Przebrani w kostiumy aktorzy wyszli przed teatr i bynajmniej nie gwałtem oferowali pamiątkowe bilety. Udało się sprzedać 1000 - to dobry początek.

GONIEC TEATRALNY jedyny w kraju tygodnik teatralny.
Do nabycia w Teatrze Zagłębia.

1897
TZ